

Milí čtenáři,

Dostáváte do rukou výbor z mých textů, které jsem publikoval na webech Literárních novin, AltPressu a Disidentů.org.

Texty jsem rozdělil do třech hlavních tematických bloků: **Křivá ústa mediální, Vrchol pokrytectví a Systém s maskou alternativy.**

V prvním oddíle se věnuji **selhání většinových mainstreamových médií**, respektive v těchto statích poukazují na neslučitelnost nezávislého objektivního zpravodajství se systémem, jehož podstatou je maximalizace zisku stále užšími, ale o to mocnějšími „elitami“.

Je to pouze jeden z mnoha rozporů stávajícího systému – ale řadí se k těm zásadním. Nemůžeme usilovat o demokracii, pokud se k většině lidí nedostává relevantní suma věrohodných informací. Na další systémové problémy narazíme například v oblasti zdravotnictví, kde jdou proti sobě zájmy nadnárodních farmaceutických lobby a zájmy pacientů. Jedni chtějí prodat co nejvíce medikamentů bez ohledu na to, jak budou na lidský organismus působit (například, že antibiotika ztratí nadužíváním svůj význam), druzí si pak přejí být zdraví.

Velmi významnou oblastí, jíž bychom neměli opomíjet, je oblast vzdělávání. Budeme-li produkovat generace bez základního historického povědomí, které budou opakovat, co jim „správný ideový proud“ nakuká, staneme se ztracenou společností. Národ bez historie není národem. Nevzdělaná společnost potom není schopna kompetentně rozhodovat, což se hodí toliko těm, kteří s ní hodlají manipulovat.

Ve **Vrcholu pokrytectví** se zabývám různě **křiklavými dvojími metry**. Metry, které nutně společnost rozdělují. Pokud se máme s nějakými hodnotami identifikovat, musí to být hodnoty univerzálně použitelné. Jakmile budeme vytvářet koncepci trojího lidu – kdy se k jednomu budeme chovat diametrálně odlišně, než ke druhému, založíme náš systém na nespravedlnosti – a sebelepší hodnoty v naší společnosti nezakoření, protože budou spojovány s krajně nedůvěryhodnými představiteli. Braňme se proti selektivnímu uplatňování jakýchkoli hodnot – a čelme společně pokrytectví. Máme-li se s nějakými hodnotami identifikovat, je zapotřebí, abychom v ně věřili – a abychom viděli, že se v celé společnosti aplikují. Pokud uslyšíme pouze prázdné fráze – a uvidíme, jak nám novodobí kněží kážou vodu, ale pysky utápějí ve víně, je zřejmé, že s takovým hodnotovým systémem se neztotožníme.

Čím více nám dochází, že stávající systém naráží na své limity a kolabuje – a že již tato epocha nemá většině z nás co nabídnout – tím více hledáme k tomuto systému nějakou alternativu. Je žalostné, jak zejména v naší společnosti nějaká výraznější alternativa chybí. O to více můžeme sledovat, jak se současný systém opírá o různé rádobyalternativy, které ale nejsou důvěryhodné, čímž se dostáváme k předchozímu oddílu týkajícímu se pokrytectví.

Sledujme bedlivě, co nám kdo nabízí – a co sleduje. Napálení jsme byli již tolikrát, že každé další zklamání vede jenom k dalším frustracím a deprivacím. Přiznejme si – frustrovaná ani deprivovaná společnost není společností zdravou.

Politické strany se svými programy liší především na papíře. V praxi jsou potom mezi nimi rozdíly čím dál zanedbatelnější. Nejsou to totiž primárně občané, v jejichž prospěch pracují. Stále více se ukazuje, jakou moc mají národní oligarchové, nadnárodní korporace a vlivné finanční instituce. Politické strany setrvačně přežívají víceméně za jediným účelem, kterým je jejich udržení. Podobně ale funguje i řada „alternativ“, které si často protiřečí a které nepřicházejí s vizí reálného ekonomického a politického programu. Tím frustraci a deprivaci společnosti pouze prodlužují.

A. Křivá ústa mediální

I. Síla slov

Koupené slovo

Bavíme-li se o systémové změně, nemůžeme opomenout úlohu médií. Média se stala soudobou církví a jejich sdělení představuje novodobé náboženství.

Základním rozporem v každé tzv. demokratické společnosti je fakt, že neexistuje vlivné médium, jež by nebylo někým vlastněno.

A že skutečnost, že někdo svým kapitálem kontroluje, jaké zprávy a v jaké podobě se zveřejní – a co je podstatnější, jaké se nezveřejní vůbec – je v protikladu k právu občanů na co možná nejkompaktnější a nejdůvěryhodnější informace.

Sedmnáctého listopadu 2014 si v České republice připomínáme pětadvacetileté výročí událostí, od nichž jsme si slibovali demokratizaci společnosti. Aspoň mnozí z nás.

S pádem železné opony sice byly zbořeny nejrůznější zdi – ale jiné se začaly budovat.

Nadnárodní kapitál uvítal, že již nemusí soupeřit o lepší výlohu „sociálních jistot a blahobytu“ – a jal se sociální stát destruovat. Tedy demontoval základy, na nichž byl projekt sociálně stabilní Evropy, která zabraňuje válečným konfliktům, vystavěn.

Média nyní slouží zejména zájmům nadnárodního kapitálu. Výjimkou jsou média vlastněná velkými „národními“ magnáty.

Je na každém z nás, aby posoudil, nakolik je svobodný novinář nebo reportér, který je odkázán na finance svého chlebodáře.

Zřejmě si umíme představit, jak by asi noviny vlastněné zbrojaři informovaly o mírových projektech a odporu vůči zbraním. Nebo jak by televizní kanály v rukou katolické církve hodnotily Husův odkaz a jak husitské hnutí. V realitě ale příliš nepátráme po tom, kým je které médium vlastněno a kteří novináři jsou na čí výplatní pásce.

Přitom informace o vlastníkově toho kterého média je tím hlavním, co by nás mělo zajímat. Umožní nám to domyslet, co se na řádky novin a do objektivů kamer nevešlo.

Vlastnictví mainstreamových médií nadnárodním i „národním“ kapitálem v podstatě vylučuje debatu o systémové změně. Jak zmůžeme cokoli s lobby farmaceutických, zbrojařských, energetických, dřevozpracujících, těžařských, tabákových, počítačových a jiných firem, když slovo proti nim nemá téměř žádnou šanci zaznít.

Média hájí status quo – stačí sledovat jejich roli v chystané ratifikaci smluv CETA a TTIP v roce 2014.

Jakákoli systémová změna není možná bez dvou důležitých faktorů – dostupnosti informací a vzdělání pro kohokoli.

Osobně považuji tyto faktory za primární stavební kameny demokratické společnosti.

Podíváme-li se na stav těchto kamenů, je tristní – v ČR i ve světě.

Na domácí scéně jsme svědky procesu, kdy je sice na jedné straně jednodušší získat vysokoškolský diplom – na druhé straně je ovšem kvalita studií diskutabilní.

Čím více se mluví o školném, tím více se k vysokoškolskému studiu stavíme jako ke statku pro bohaté.

Je ale třeba si uvědomit, že i dnes studium něco stojí – hlavně studenty na kolejích.

Měli bychom se ptát, do jaké míry soudobé vysokoškolské studium (ne)podporuje a (ne)rozvíjí kritické myšlení.

Pokud totiž vysoké školství toliko reprodukuje opěrné pilíře stávajícího systému, kde mocenské elity uzurpují vzdělání pro sebe a své potomky, pomáhá konzervovat určitý stav bez ohledu na jeho (ne)funkčnost.

Od studentstva a ani od novinářů či reportérů potom nemůžeme očekávat nějaký protest proti mocným a jejich zájmům. Nelze od nich čekat, že se postaví proti válečným tamtamům, že budou bojovat proti různým lobby v zájmu ochrany životního prostředí, lidského zdraví či míru.

„Koupené slovo“ totiž zaručuje určitým kruhům, že jejich zájmy budou nedotknutelné a že se bude psát a mluvit pouze a výhradně o tom, co jejich zájmy nepoškozuje.

Vyprázdňené slovo

V této chvíli jsme si v kostce popsali mechanismus, který ve stávajícím stadiu kapitalismu výrazně omezuje – až bychom mohli říci potlačuje – svobodu slova. Přejděme k obsahu sdělení, jež se k nám dostávají.

Stalo se pro naši společnost příznačným, že se odvoláváme na vyprázdňené pojmy a fráze, které jsou často naplňovány obsahem zcela opačným, než napovídá jejich obal.

Představitelé reálného socialismu zcela zdiskreditovali pojmy jako například vykořisťování, třídní uvědomění či nadhodnotu. Jsou snad tyto pojmy kvůli znetvoření a vyprázdňení hodny zavržení?

Představitelé reálného kapitalismu (či neoliberálního kapitalismu) znehodnotili termíny jako demokracie, svoboda či právo.

Devalvovali je do očí bijícími dvojími metry. Na jednu stranu má být vrcholně demokratické, že je napaden suverénní stát – a to bez mandátu OSN s tím, že v důsledku tohoto kroku budou deset a více let umírat deseti- a statisíce lidí. Na straně druhé máme tohoto agresora brát jako jakéhosi arbitra morálky, jako celosvětového čteníka a soudce v jedné osobě.

Čteníka a soudce, který nadto vyjadřuje pohoršení nad názory, jež považuje za nesprávné (respektive se mu z nějakého důvodu nehodí takzvaně do krámu).

Je-li čteníkem – natož soudcem – někdo, kdo nad obecně uznávané právo nadřazuje svůj zisk, je zaděláno na poměrně zásadní problém. Stává se totiž nedůvěryhodným – a hodnoty – na něž se odvolává a jejichž prostřednictvím se snaží maskovat své původní motivy – diskredituje.

Není zkrátka možné v jedné větě glorifikovat demokracii – a v téže větě odsoudit „lůzu“, která si dovolila něco kritizovat. Hned se odněkud vynoří varování, že bychom si měli „více považovat naši svobody“ – a měli bychom být méně kritičtí k „nejlepšímu možnému systému ze všech špatných“.

Jinými slovy – měli bychom se ze svobody slova, kterou máme, tak moc radovat, že bychom se jí – jak jinak než v jejím jménu – zřekli.

Slovo jako nálepka

Je jistě hodno povděku, že se v tuto chvíli v našich zeměpisných šířkách a délkách netrestá svoboda slova odnětím fyzické svobody.

Neexistují zde ale jiné (mnohdy spolehlivější) metody, které ji významně limitují?

Je snad žádoucí, abychom vychovávali kriticky myslící osobnosti, které dokáží být nekonformní?

Pro naše představitele nikoli.

Mladý člověk tak nemá snít o cílech Che Gevary, ale o slibné kariéře a hmotně nadprůměrně zajištěné rodině.

Klasického pekla se již téměř nikdo nebojí – tak bylo potřeba vytvořit peklo nové, kde to nejhorší neznamenají zločin či hřích, ale pojmy jako: „Bezďák“, „socka“, „mimoň“, „exot“, „outsider“ či „komouš“ nebo „socan“.

Peklo již nepáchne sírou, ale nemytím, absencí hygieny, levným alkoholem a tabákem, zbídačením, vyčleněním.

Nálepka je celá řada – a málokdo touží stanout někde na okraji, kdyby se měl stokrát vzdát své pravdy, svého přesvědčení. Pominout nemůžeme ani strach existenční.

Jinými slovy, máme zde lidi, kteří své názory veřejně nesdělí, aby nepřišli o zaměstnání – a jiné, kteří své názory šířit nebudou, aby se neocitli na okraji kolektivu. Představíme-li si život jako fotbalový zápas, málokomu se chce věčně vysedávat na lavičce náhradníků.

Žijeme sice v době, kdy by technický rozvoj umožňoval snížení pracovní doby a zvýšení času na osobní rozvoj. Ekonomický systém nastavený na maximalizaci zisku nadnárodních firem toto pochopitelně neumožňuje. A tak se nelze divit, že nositelé alternativy – ať již utopické či potenciálně reálné – jsou dehonestováni – a je jedno, jaké mají vědomosti, jakou inteligencí oplývají či jaký je jejich hodnotový systém.

Média mají tu moc, že vzdělance znázorní jako hlupáky, čestní jsou zobrazeni jako prospěcháři, hrdinové jako zbabělci a prozíraví jako zaslepení. Funguje to i opačně. Na nezodpovědných obdivujeme zodpovědnost, podlézavci jsou líčeni jako přímí lidé a lháři jako pravdomluvní.

Objeví-li se někdo, kdo zpochybní oficiální „víru“, je zesměšněn pro svůj vzhled, pro vadu řeči, pro nějaká gesta – a pokud se nenajde nic, zesměšní se obsah jeho projevu, který bude kouskován a dezinterpretován.

Dnes a denně jsme svědky vědomého znemožnění debaty. Toto znemožnění má několik fází:

- 1) Bagatelizace. Argument, který popírá „naši pravdu“, učiníme nedůležitým. Příkladem takového jednání je například zlehčování role „Západu“ v irácké a vůbec středovýchodní a blízkovýchodní tragedii. Ti, kteří poukazují na dvojí metr při prosazování lidských práv, prý

přehánějí či jsou přímo hysteričtí. Vše je vlastně v pořádku, i když „nějaké ty mouchy“ se přiznají. Jsou to údajně ale pouze drobnosti, kosmetické záležitosti v jinak bezvadné tváři – a nemohou nijak zpochybnit obraz „nejlepšího možného systému“.

- 2) Vytrhávání z kontextu. Pokud chceme zpochybnit něčí důvěryhodnost – zejména proto, abychom zpochybnili důvěryhodnost jeho sdělení – vyjmeme z jeho projevu něco, co samo o sobě zní dostatečně skandálně – nebo něco, co bez patřičného kontextu postrádá smysl. S pomocí takovéto konstrukce potom „nežádoucí osobu“ očerníme a nálepkujeme.
- 3) Nálepkování. Chceme-li se vyhnout argumentační výměně, oponenta zkrátka olepíme nejrůznějšími etiketami. Padají slova jako „komunista“, „fašista“, „terorista“, „Kremlofil“ a podobně, aniž je kdokoli nucen dovozovat, proč – a na jakém základě – je udělal. Smysl této procedury – zřejmého nálepkování – je jasný. Má našeho názorového odpůrce diskreditovat a snížit jeho autoritu na minimum.
- 4) Dehonestace. Názor, který ohrožuje „naši neotřesitelnou pravdu“, označíme za hloupý s tím, že se podíváme, jak je možné, že někdo poměrně vzdělaný mohl vyslovit „něco tak stupidního“, něco, co „odporuje zdravému rozumu“, něco, co „je zjevnou demagogií“. Jistěže se již potom neobtěžujeme doložit, proč daný výrok či teze odporují zdravému rozumu, v čem sklouzávají k demagogii – a proč se něčím podobným vůbec nemáme zabývat.
- 5) Podsouvání. Oponenta jsme již ztrhali, nálepkovali, vyřali jsme z jeho projevu to, co jsme použili proti němu. Co ještě zbývá? Podsunout jeho slovům úplně jiný význam. Obvinit ho například z antisemitismu či antiamerikanismu, třebaže autor pouze podrobil kritice některé systémové mechanismy.

Nezaškodí si připomínat, že výše uvedených pět bodů slouží ke znemožnění diskuse. K jejímu zabránění. Neboť nelze argumentovat proti nálepce, proti svévolnému osočení a proti marginalizaci fakt.